

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.seju.da@regeringskansliet.se

Ju2025/02525

Yttrande över betänkande av utredningen om rättsliga biträden och rättegångskostnader (SOU 2025:111)

Hovrätten har granskat betänkandet utifrån de intressen som hovrätten har att beakta och har därmed inte granskat delarna som avser ändringar i förvaltningsprocessen. Hovrätten lämnar följande synpunkter på förslaget.

Begreppet tidsspillan definieras i lag

Hovrätten är i och för sig positiv till förslaget att begreppet tidsspillan definieras i lag, med ett tydliggörande om att endast faktisk förlorad arbetstid ska ersättas. Däremot befarar hovrätten att förslaget riskerar att bli tandlöst. I syfte att stärka incitamenten för rättsliga biträden att begränsa sin tidsspillan, bedömer hovrätten att ytterligare förändringar bör genomföras. Som regelverket ser ut idag får rättsliga biträden nästan lika mycket i ersättning för tidsspillan som för nedlagt arbete. Vanligen vidtas också resor på tider under dygnet då tidsspillan ersätts fullt ut. En sådan ordning kan leda till att reglerna missbrukas och sätts i system på ett sätt som inte är avsett.

Hovrätten föreslår därför att ersättningen för tidsspillan sänks och att timkostnadsnormen i stället höjs. En sådan ändring kan antas leda till betydande kostnadsbesparingar och till beteendeförändringar när det gäller biträdenas resefrekvens och benägenhet att arbeta under resor.

I mål där brottmålstaxan är tillämplig ersätts idag tidsspillan fullt ut i den mån den sammantaget i en och samma instans uppgår till minst 20 minuter. Detta medför att även helt korta restider och väntetider ersätts som tidsspillan. Hovrätten anser att denna gräns för ersättningsgill tidsspillan bör kunna höjas. Under alla förhållanden bör ersättning för tidsspillan inte utgå i den del den är att anses som obetydlig. Med anförda kommentarer tillstyrker hovrätten utredningens förslag.

Differentierad timkostnadsnorm och utvidgad brottmålstaxa

Hovrätten ser positivt på förslaget om en differentierad timkostnadsnorm. I likhet med utredningen bedömer hovrätten att det är rimligt att advokater erhåller ett högre arvode än annan jurist med hänsyn till skillnader i kompetens, erfarenhet och ansvar, samt att detta lämpligen bör återspeglas i

timersättningen. Även om det framför allt är principiella skäl som ligger till grund för förslaget står klart att förslaget kommer ha en kostnadsdämpande effekt, särskilt i familjerättsliga mål och ärenden där biträdande jurister många gånger är förordnade som rättsliga biträden.

Hovrätten anser vidare att de ändringar som föreslås beträffande en utvidgad brottmålstaxa är välkomna och behövliga, beaktat deras kostnadsdämpande effekt. Hovrätten är däremot av uppfattningen att brottmålstaxan utan vidare skulle kunna utvidgas till att omfatta en huvudförhandlingstid om sex timmar, vilket får anses utgöra normal förhandlingstid motsvarande en heldagsförhandling. En utvidgning av brottmålstaxan bör härvid leda till betydande kostnadsbesparingar.

Digital hantering av kostnadsräkningar

Hovrätten tillstyrker förslaget om att det bör införas ett krav på att kostnadsräkningar ska hanteras digitalt. Hovrätten bedömer, i likhet med utredningen, att en sådan ordning bland annat skulle leda till en smidigare och mer enhetlig hantering av kostnadsräkningar, att kvaliteten ökar och att kostnadskontrollen förbättras, liksom att fel och dubbeldebitering motverkas.

Skyndsamhetskrav vid handläggning av ett överklagat positivt förhandsbesked

Hovrätten delar utredningens bedömning att det bör införas ett lagstadgat skyndsamhetskrav vid handläggning av ett överklagat positivt förhandsbesked. Förslaget ligger väl i linje med hur hovrätten hanterar handläggningen av denna typ av ärenden idag.

Nämndemäns medverkan i ersättningsbeslut

Hovrätten tillstyrker förslaget om att tingsrätt och hovrätt ska vara domför utan nämndemän vid rätterns prövning i frågor som rör ersättning till rättsliga biträden samt återbetalningsskyldighet i vissa fall.

Behörighetskrav för offentliga försvarare

Hovrätten ställer sig positiv till utredningens förslag om att det bör införas skärpta behörighetskrav för offentliga försvarare i mål om allvarlig brottslighet, vilket överensstämmer med de kvalifikationskrav som finns i advokatsamfundets vägledande regler för god advokatsed.

Målsägandens roll i brottmålsprocessen

Hovrätten delar utredningens bedömning att målsägandens möjlighet att biträda åtalet bör avskaffas.

Rätten för målsäganden att överklaga i ansvarsdelen kräver ytterligare överväganden. En utgångspunkt i utredningen är att målsäganden inte ska föra talan vid sidan av åklagaren. I de fallen tilltalad överklagat och åklagaren endast är motpart kommer målsäganden fortsatt kunna föra talan

om ansvar. Det innebär att reglerna i flera avseenden kommer vara samma som de är idag.

Utredningen föreslår att om åklagaren återkallar sitt överklagande ska handläggningen av målsägandens överklagande återupptas om målsäganden begär det. Det framgår inte av utredningen hur det förhåller sig till situationen att åklagaren anslutningsöverklagat. Det är inte helt ovanligt att den tilltalade återkallar sitt överklagande efter förhandling, men innan dom meddelats. Då faller åklagarens anslutningsöverklagande. Det framstår som orimligt att målsäganden efter avslutad huvudförhandling ska kunna begära att överklagandet prövas.

Hovrätten anser vidare att målsägandens möjlighet att begära någon häktad enligt 24 kap. 17 § rättegångsbalken bör tas bort. En privatperson bör inte ha möjlighet att förfoga över ett straffprocessuellt tvångsmedel.

Rätten till målsägandebiträde

Det finns inget behov av att förordna målsägandebiträde i fler fall än vad som görs idag.

Hovrätten delar utredningens bedömning att målsägandes behov i vissa fall av information om hovrättsprocessen och kurativt stöd på ett rimligt sätt bör kunna tillgodoses genom ett särskilt målsägandestöd. Förslaget om införande av målsägandestöd tillstyrks därför.

Tillägget i 1 § lagen om målsägandebiträde att rätten ska beakta målsägandens ålder, sjukdom och funktionsnedsättning är obehövligt eftersom reglerna redan tillämpas på det sättet.

Målsägandens processuella rättigheter vid talan om enskilt anspråk pga brott

Hovrätten delar utredningens bedömning att det är viktigt att möjligheten att avskilja det enskilda anspråket från brottmålet ska kvarstå.

Rättshjälp

Vilka inkomstgränser som ska gälla för rättshjälp är ett politiskt ställningstagande. Det förefaller dock som rimligt att nivån höjs med hänsyn till att det inte skett ändringar på flera år. Vad gäller tillämpningen av förslagen i utredningen bedömer hovrätten att det blir komplicerat och svårtillämpligt om beräkningen ska baseras på prisbasbeloppet. En lösning att föredra är att utse någon som får i uppdrag att räkna upp beloppet med jämna mellanrum, förslagsvis Domstolsverket.

Hovrätten delar utredningens bedömning att kopplingen mellan rättshjälpslagen och återbetalningsskyldighet i brottmål ska tas bort.

Detta yttrande är beslutat av hovrättspresidenten Charlotte Brokelind, hovrättslagmannen Niklas Rundberg och hovrättsrådet Ulrik Lönnmyr. Föredragande har varit tf. hovrättsassessorerna Lisa Waller och Lydia Wetterlund.

Charlotte Brokelind

Lisa Waller

Lydia Wetterlund

Kopia

Övriga hovrätter

Kammarrätterna

Tingsrätterna under Göta hovrätt

Justitiedepartementet, enheten DOM

Domstolsverket

Hovrättens intranät